

תשורה

משמחת הבר מצוה
של התמים ארי'ה לייב שיחי'
פעוונזנער

יום רביעי כ"א אייר ה'תשע"א

Offert à l'occasion de la célébration de la

BAR MITSVA

de ARIE LEIB PEVZNER

Mardi 12 Sivan 5771 – 14 Juin 2011

Salons de la Cité de l'Education Sinäï Loubavitch

2, rue Tristan Tzara, 75018 Paris, France

נדפס ויוצא לאור

לזכות חתן הבר מצוה
התמים חייל בצבאות השם
ארי'ה לייב שיחי'
פעוונזנער

לרגל חגיגת הבר מצוה
ביום רביעי א"ך טוב לישראל
כ"א אייר ה'תשע"א

שיזכה להיות חסיד ירא שמים ולמדן
כרצון כ"ק אדמו"ר מה"מ נשיא דורנו
שנזכה לגדלו לתורה חופה ומעשים טובים

ולזכות הוריו שיחיו שלוחי הרבי נשיא דורנו
להרבצת היהדות וחיזוק החינוך הכשר בצרפת
במוסדות קריות החינוך סיני היכל מנחם וכי טוב

הרב יוסף יצחק ורבקה שיחיו

להצלחה בביסוס והגדלת המוסדות בכמות ובאיכות
ודידן נצח לכתחילה אריבער
ולזכות אחיו ואחיותיו ובני משפחתם שיחיו

ולזכות

סבתו הרבנית עשקא תחיה פעוונזנער

סבו וסבתו הרב שלום דוב בער

וזוגתו שרה אסתר שיחיו שאנאוויטש

סבתו הרבנית בלומא לאה תחיה לאקשין

בברכה לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות
ורוב יידישע חסידישע נחת מכל יוצאי חלציהם

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ש"ו

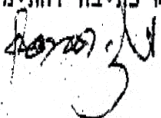
האברך

שלום וברכה

במענה על התודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפטק המשנה (אבות פרק
ה') ; ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן :

בברכת כתיבה וחתימה
טובה

תאריך הבר מצוה א"ך אייר ה'תשע"א

תמונות מהעליה לתורה ב-770 בית חיינו
ביום חמישי כ"ב אייר ה'תשע"א במנין הרבי, פרשת במדבר,
העליה השלישית, שלאחריה גם זכה לתפלה וקריאה
של ההכרזה הקדושה של "יחי" ואחריו כל הקהל כנהוג

ב"ה. י"ב סיון ה'תשע"א, סיום ימי התשלומים של חג השבועות.

פתח דבר

בשבח והודיה להשי"ת על חגיגת הבר מצוה של בננו הצעיר שבחבורה התמים ארי"ה לייב שיח"ה, הננו מתכבדים לקבל פני מכרינו וידידנו שבאו מקרוב ומרחוק לקחת חבל בשמחתנו הגדולה כגודל שמחת כלולות חתן וכלה, כמבואר ומובא בזוהר בשמחת הרשב"י בשמחת הבר מצוה של בנו ר' שמעון.

ולאות תודה והערכה, הננו מתכבדים לחלק תשורה זאת כמזכרת משמחת הבר מצוה.

כמעט שלוש שנים עברו מאותו יום מר ונמהר ד' תשרי ה'תשס"ט שנלקח מאתנו ראש משפחתנו אאמו"ר הגאון החסיד הרב הלל פעוונזנער זצ"ל, והננו עדיין תחת רושם אדיר של המאורע, והריקנות שנגרר בגללה נרגשת על כל צעד ושעל. חתן הבר מצוה התמים אריה לייב שיחיה ויבדל לחיים טובים וארוכים, היה מאד מחובב וקרוב אל הסבא הגדול זצ"ל.

תקצר היריעה להעלות על נס ולו מקצת מפעולותיו ותרומתו היסודית להחייאת היהדות וחינוך הכשר במרחבי צרפת אחרי החורבן הנורא ר"ל היל"ת במלחמת העולם השנייה, בכוחו ובשליחותו של הרבי מה"מ נשיא דורנו בתור ראש ישיבה בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש בברינא ובתור רב מרא דאתרא קהלת חסידי חב"ד בצרפת ובהמשך לזה, מהכי מפורסמים, יסוד מוסדות חינוך סיני ליובאוויטש הידועים לשם ולתפארת וכמייסד וראב"ד וועד רבני ליבאוויטש בצרפת ובין המייסדים של מרכז רבני אירופא.

זכה אאמו"ר זצ"ל שכל יוצאי חלציו משמשים בקודש כשלוחים רבנים ומרביצי תורה ויהדות בכמה מוסדות ועיירות.

זכינו, נו"ב מרת רבקה תח"ה ואני, להתמנות בשלהי ה'תש"מ על ידי הרבי נשיא דורנו כשלוחיו למוסדות סיני "לבסס ולפתח ולהגדיל המוסדות חינוך בכמות ובאיכות מבית ומבפנים", ואחרי איזה שנים מסר לידי הנהלת המוסדות ופיתוחן כשהוא מדריך אותי מייעץ ומעודד לכל אורך הדרך. והודות לברכה גדולה זאת של הרבי נשיא דורנו ועוד כמה ברכות נתינת כח ועידוד והוראות מפורטות, אכן זכינו ב"ה לקחת חלק פעיל בבניית והקמת אימפריה של תורה ויהדות במוסדות חינוך על טהרת הקודש קרית החינוך סיני, היכל מנחם וכי טוב, ואנו תפלה שנצליח להמשיך לנהל ולפתח בכוחות הנ"ל ברוח ישראל סבא.

כמו כן זכיתי במשך שנים רבות לקבל שימוש והדרכה בפעילותו הענפה של אאמו"ר זצ"ל בעסקנות ציבורית ובעניני הקהלה והרבנות בתור משמשו, מזכירו ויד ימינו.

כל זה גרם להקדיש את מרבית התשורה לאאמו"ר זצ"ל, ולהוציא לאור בפירסום ראשון: א. ענין בהלכה ובדרוש, תדפיס מספר שנמצא בתהליך הכנה לדפוס שיוצא לאור בקרוב ב"ה על ידי מכון "בית הלל". ב. הראיון האחרון של אאמו"ר זצ"ל שנתן לעיתון "הנעשה והנשמע" בקייץ ה'תשס"ו.

הנני אסיר תודה לאחי הגדול הגאון הרב אברהם ברוך שליט"א, שיירש כס הרבנות של אאמו"ר זצ"ל בתור רבם של חסידי חב"ד בפאריז וצרפת, עורך הספרים הנ"ל בהוספת פיענוחים, ביאורים ומראי מקומות, על שהואיל להכין תדפיס הנ"ל לתשורה זאת.

תשורה זאת נדפסה לזכות ולאריכות ימים ושנים מתוך בריאות הנכונה לאמי מורתי, אשת חבר כחבר, הרבנית עשקא תחיה, שתרווה גיזונטערהייט פרייליכער הייט רוב יידישע חסידישע נחת מכל י"ח שליט"א ומכל פעולותיה הברוכות.

ואחרון אחרון, תודה וברכה לנו"ב מרת רבקה תחיה שבנוסף לשליחותה, עומדת לימיני לעזרני ולעודדני, שנזכה ושנצליח ביחד לאורך ימים ושנים טובות בריאות ומשמחות לפעול בשליחות הרבי נשיא דורנו ולגדל כל י"ח שליט"א לתורה חופה ומעשים טובים מתוך הרחבה בכל המצטרך בגו"ר.

יוסף יצחק ורבקה פעוונזנער.

פאריז, צרפת.

תוכן ענינים

- 1.....מכתב הרבי נשיא דורנו לבר מצוה.....
- 2.....תמונות מהעליה לתורה בבית חיינו 770 יום חמישי כ"ב אייר ה'תשע"א..
- 3.....פתח דבר כללי.....
- קונטרס בענין קיום מצווה העשויה שלא כדרכה**
- 9.....מבוא על ידי העורך הרב אברהם ברוך פעוונזנער שליט"א.....
- 11.....בענין צורבא מרבנן אורייתא קא מרתחא ליה.....
- 13.....בענין מילת בני ישראל במצרים בלילה וביו"ט (לקו"ש חי"ז תזריע, א).....
- 15.....בענין מלאכה שלא כדרכה לגבי קיום מצוה.....
- "בית הלל" - הראיון האחרון עם הרב הלל זצ"ל בעתון "הנעשה והנשמע"**
- 22.....עברית.....
- 28.....תרגום לצרפתית.....

בענין

קיום מצוה
העשוי' שלא בדרכה

מבוא

בקונטרס לקוטי שיחות השבועי לפ' תזריע תשל"ו (שנדפס אח"כ בלקו"ש חי"ז שיחה א' לפ' תזריע) מבאר כ"ק אדמו"ר מה שכתוב במדרש שהרבה מבני"י במצרים מלו בליל פסח, למרות שלדעת הר"ן נהג אז איסור מלאכה - שזהו מפני שהמילה היתה שלא כדרכה, כי מלו עצמם בחרב והדרך הוא למול באיזמל (ראה לקמן הדברים במילואם). ומפני זה לא הי' בזה חילול יו"ט.

ומחברנו כתב על זה ב"הערות התמימים ואנ"ש" של ישיבת תומכי תמימים בברינא, צרפת, שלפי"ז הרי לדעת ספר התרומה שעושה מצוה שלא כדרכה לא יצא ידי חובתו - גם כאן לא נתקיימה מצות מילה, וכדרכו של מחברנו, ברוב גאונותו, בקיאותו ועמקותו, חיפש ומצא מקומות בש"ס ובפוסקים, שמקיימים מצוה אפילו כשעושים אותה שלא כדרכה. והסיק שבהכרח לחלק בין תפילין שנכתבו בשמאל (שזהו הנידון בטה"ת) למילה (ושאר מצוות).

דבריו הקצרים הללו של מחברנו¹ (כ-20 שורות!), שהיו בבחינת מועט המחזיק את המרובה, הציתו אש השקלא וטריא בקובצי הערות התמימים ברחבי העולם², שדנו בכל פרט ופרט מדברי מחברנו, והוא הניף ידו שנית ושלישית וכתב דעתו על כל הדברים.

ראש וראשון לכותבים בענין זה הי' הרה"ג הרה"ח ר' יששכר דוד שיחי' קלויזנר, שהי' אז תלמיד חכם צעיר, מתמיד גדול ודולה ומשקה מספרי האחרונים והראשונים, קל ע"ט וקל לשון, והוא הי' מראשי הכותבים בקובצים הנ"ל בכל מקום. וכלשונו המליצית של מחברנו (במכתבו המסכם מיום א' כ"ו כסלו תש"מ)³ – "ביום השני [דחנוכה] נשיא לבני יששכר [דוד נ"י קלויז] נר המערבי, שבו הי' מתחיל ובו הי' מסיים, ואי אפשר לבית המדרש [קלויז בל"א] בלי חידוש אפילו שעה אחת להתקיים, והמלאכה מרובה לא ליום ולא ליומיים. מותבי' בארץ הקדושה, אבל מצודתו פרושה, על כל חבריא ופמליא, עד אשר בארץ אוסטרליא".

כמו כן השתתפו בהשקו"ט: הרה"ג הרה"ח ר' בנימין שיחי' כהן, ראש ישיבה גדולה במלבורן, אויסטראליא; הרה"ח וכו' (אז – הת') שרגא פייטל הלוי לעווין שיחי'; המערכת

1. הכוונה לסעיף א' שרק הוא נדפס אז.

2. הדברים הופיעו בקובצי "הערות התמימים ואנ"ש", (שבעיקרם ויסודם נוסדו לשקו"ט והסברים בלקוטי שיחות ובשאר ספריו של כ"ק אדמו"ר) בברינא, צרפת; ירושלים העתיקה; מאריסטאון, ניו דזערז, ארה"ב; מלבורן, אויסטראליא, בשנים תשל"ו-תש"מ.

3. שעדיין לא נדפס, וריד"ק מסרו לנו להדפיסו בזה. ותודתנו נתונה לו.

דהערות התמימים ואנ"ש ברינוא; המערכת דהערות התמימים ואנ"ש ירושלים העתיקה, דהיינו עורך ספר זה.

השקלא וטריא הסתעפה לכמה ענינים, וחילקנו כאן את הדברים לשישה פרקים, תוך שאנו מביאים את כל דברי הכותבים, ולפעמים אנו מאחדים דברים משני מקומות, וזה רק עצם השקלא וטריא, אבל אנו משמיטים הכפילויות וכן את כל הדברים שהם בבחינת "נבואה שלא הוצרכה לדורות".

כדי להקל על המעינים חילקנו את דברי כל הכותבים לסעיפים, וסידרנו מספריהם (של הסעיפים) לפי סדר אחד מתחילתם ועד סופם, כדי שיוכלו למצאם בנקל.

כמו כן הוספנו הסברים ופיעונחים לדברי מחברנו שנכתבו בקיצור (כמנהגנו בכל הספר, וכאן בפרט ביקשנו זה הריד"ק).

תודתנו נתונה להרה"ח הרה"ת ר' ראובן שי' פעוונזנער, נכד המחבר, שאסף כעמיר גורנה את דברי הכותבים בקובצים השונים.

ובתור פתיחה נציג כאן מה שכתב מחברנו (במכתבו הנ"ל) דברי אגדה, בענין צורבא מרבנן אורייתא קא מרתחא ל'.
אורייתא קא מרתחא ל'.

הרב אברהם ברוך פעוונזנער
"מכון בית הלל", עורך

בענין צורבא מרבנן אורייתא קא מרתחא לי'

האי צורבא מרבנן אורייתא הוא דקא מרתחא לי', וממילא יש גם הענין של מירתכא (עיין גימין פ"ו ע"א). וזהו הענין של זוהמא ליסטרון, לסלק הפסולת שבא מהרתיחה (וע"ב אנמרי' ר' סחורה לרבא ענין זה בתחילת לימודו עמו (עי' סנהדרין מ"ט ע"ב בתוס') מחמת חשיבות הענין), וע"כ צריך לזה עמילן של מבחים (שצריך לזה עמל ויגיעה רבה, לעמוד נגד הרתיחה של שר המבחים וכו').

ביאור הדברים:

איתא במס' תענית ד' ע"א: ואמר רבא האי צורבא מרבנן (בחור חריף .. ת"ח זקן לא קרי צורבא, אלא ההוא מרבנן קרי לי'. רש"י שם לעיל מיני') דרתח (שכעס) אורייתא הוא דקא מרתחא לי' (וקמ"ל דחייבים לדונו לכף זכות. רש"י) . . אמר רבינא, אפילו הכי מיבעי לי' לאיניש (גם לצורבא מרבנן) למילף נפשי' בניחותא (להתלמד להתנהג בניחותא ולא בכעס) שנאמר (קהלת יא, יוד) והסר כעס מלבך וגו'.

מתוך הדברים נמצינו למדים, שאע"פ שחייבים לדונו, להצורבא מרבנן דרתח, לכף זכות, בכל זה הרתיחה מביאה אותו למצב בלתי רצוי, וזהו שכתב מחברנו בסגנון דלשון נופל על לשון, "וממילא יש גם הענין של מירתכא", דאיתא בגיטין פ"ו רע"א, ופירש"י שם (בד"ה ומרתכא): "פסולת, סיגי כסף, שיוצא ממנו במקום שמתכין אותו כו".

וענין זה, שע"י הרתיחה מתהווה פסולת, מצינו ג"כ בענין "זוהמא ליסטרון", דאיתא בב"מ ל"ג ע"א בברייתא, שר' יוסי אמר שאפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת, זה הוא רבו. ע"ש. ואמר שם רבא, כגון רב סחורה דאסברן זוהמא ליסטרון. ופרש"י: "בסדר טהרות היא שנוי, ולא הייתי יודע מה כלי הוא, ולימדני (היינו רב סחורה לרבא) שהוא כף גדולה שמסלקין בו זוהם הקדירה והקלחת, לצדדין".

והנה כתבו התוס' בסנהדרין מ"ט ע"ב ד"ה אמר, שבכמה דוכתי איתא דאמר רבא אמר רב סחורא אמר רב הונא (וכבסנה' שם). "והא דאמר רבא בס"פ אלו מציאות (ב"מ הנ"ל) כגון רב סחורא דאסברן זוהמא ליסטרון — (מתרצים ע"ז התוס' ג' תירוצים, והאחרון הוא: אי נמי, בההיא שעתא אכתי לא גמר מיני' טפיי".

ולפי תירוץ זה נמצא שרב סחורה התחיל לימודו עם רבא בענין זה, וצ"כ בזה, מאי חשיבותי' דענין זה שבזה התחיל לימודו עמו (ובפרט עפ"י הידוע בשיחות כ"ק אדמו"ר

ענין השגחה פרטית בכלל, והדיוק בעניני התורה בפרט).

ולפי הנ"ל יבואר זה, דמכיון שאז הי' רבא צורבא מרבנן, הרי לר' סחורה היתה חשיבות גדולה ללמד לכל צורבא מרבנן ענין זה לסלק הזוהם של הרתיחה (אם כי מסתבר שרבא הי' למעלה מכל בני גילו, ולא הי' צריך ללימוד זה ואכ"מ (אלא שר' סחורה לא פלוג ברבנן). ואכ"מ).

ולפי הנ"ל יבואר ג"כ, ע"ד הרמז והדרוש, הלשון "עמילן של טבחים" דאיתא בפסחים מ"ב ע"ב, דהיינו "שמניחה על פי קדירה ושואבת הזוהמא".

כי ענין הטבחים ישנו גם בעבודת ה', כי (כמבואר בלקו"ת להאריז"ל פ' וישב. ובכ"מ בחסידות שיועתקו לפנינו, כגון בתו"א קב, ג ואילך, אוה"ת וישב ע' תרפט ואילך) ענין שר הטבחים, שהי' משרי פרעה, ישנו הן בקדושה והן בזלעז"ז, בקליפה, וענינו הוא "רב טבחים, ותרגומו רב קטולייא כו' כטבע האש . . והוא ההתלהבות בלב . . שבא מרתיחת הדמים שבגוף" (ע"ש באריכות), ולפעמים (כשאינן נזהרין) מתהווה עי"ז זוהמא.

ולזה צריך "עמילן" דוקא, היינו עמל ויגיעה רבה לעמוד נגד הרתיחה של שר הטבחים וכו'.

דברי הלקוטי שיחות פ' תוריע תשל"ז בענין מילת בנ"י במצרים בלילה וביו"ט

(חי"ז שיחה א' לפ' תוריע)

סעיפים ב-ד (מסעיפים ב' וג' הובא כאן תוכן חלק מהדברים, וסעיף ד' הובא כלשונו. הפנים תורגם ללה"ק בתרגום חופשי)

איתא במדרש רבה שמות פי"ט, ה: :
ורבותינו אמרו לא ביקשו ישראל למול
במצרים . . . מה עשה הקב"ה קרא למשה
ואמר לו לך ומהול אותם כו' והרבה
מִהֵן לא היו מקבלים עליהם למול. אמר
הקב"ה שיעשו הפסח, וכיון שעשה משה
את הפסח גזר הקב"ה לד' רוחות העולם
ונושבות בגן עדן כו' הלכו ונדבקו באותו
הפסח כו' נתכנסו כל ישראל אצל משה
אמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך.
הי' אומר כך (הגהת הרד"ל) אמר הקב"ה
אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלים כו'
מיד נתנו עצמן ומלו כו'.

מת"כ), כל ערל לא יאכל בו³. מיד כל
אחד ואחד נתן חרבו על ירכו ומהל עצמו
כו'.

ושם פ"ג, ו (ד) עה"פ "כולם אחוזי חרב
מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו"⁴:
שבשעה שאמר להם משה כך אמר אלי
הקב"ה, סינטומוס, וכל ערל לא יאכל בו,
מיד כל אחד ואחד נטל חרבו ומל עצמו.
ויוצא מדברי המדרש, שישאל מלו
עצמם בליל פסח⁵. ויתירה מזו: משמע,
מהמדרש (ובפרט בשה"ש רבה) שמשה
כלל לא מסר לישראל את הציווי "וכל
ערל לא יאכל בו" עד (הלילה) שבאו (אז)
ישראל לבקש ממנו "האכילנו מפסחך"⁶.

היפה תואר⁷ כותב "יתכן שזה הי'
קודם חשיכה (ואחת ההוכחות שלו לזה)
שמשחשיכה שהוא יו"ט אין מילה שלא

ובמדרש שהש"ר פ"א יב (ג) עה"פ¹
"עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו":
אמרו לו (ישראל למשה) משה רבינו תן
לנו מה נאכל, אמר להם משה כך אמר
לי הקב"ה כל בן נכר לא יאכל בו¹. עמדו
והפרישו הנכרים שביניהם כו'. אמר להם
כך אמר לי הקב"ה וכל עבד איש מקנת
כסף ומלתה אותו אז² יאכל בו. עמדו
ומלו את עבדיהם כו'. אמר להם כך אמר
לי הקב"ה, סינטומוס (סוף וכל הדבר.

3. בא שם, מח.

4. שה"ש ג, ח.

5. וראה גם פרש"י בא יב, ו. בעל הטורים שם.

6. וכמבואר בשה"ש פ"א שם, דבתחילה א"ל "כל בן
נכר גוי", ואח"כ – "וכל עבד איש מקנת כסף גוי", ורק
אח"כ – "כל ערל לא יאכל בו". וראה במדרש רבה הנ"ל
(בכל המקומות) דכשא"ל משה דכך אמר לי הקב"ה כל
ערל לא יאכל בו "מיד" מלו עצמם.

7. שמו"ר שם. וכן תירץ גם בשו"ת תורת חסד או"ח
סכ"ה אות ו'.

1. בא יב, מג.

2. שם, מד.

מלחמה איש חרבו על ירכו, שבשעה שא"ל משה כו' מיד כאו"א נטל חרבו על ירכו ומל עצמו".

דלכאורה צ"ב: א) למאי נפק"מ שהם מלו עצמם בחרב דוקא, הרי העיקר הנוגע לעניינינו הוא שהם מלו מיד¹⁴? ב) מהי ההדגשה "חרבו" דוקא, למאי נפק"מ אם זה הי' חרב שלו או של חברו.

אלא בזה מתורצת הקושיא הנ"ל: מילה אסורה ביו"ט רק כאשר היא נעשית כדרכה, היינו באיזמל¹⁵. אבל מילה בחרב היא מלאכה שלא כדרכה ומלאכה באופן זה מותרת מדאורייתא¹⁶.

ומטעם זה מדגיש המדרש (והכתוב המובא בו) שמלו בחרב דוקא.

עוד זאת: אילו היו אומרים שמלו בחרב סתם, עדיין הי' אפשר לפרש שהמדובר כאן בחרב שדרך למול בה, כמ"ש "עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני" שנית¹⁷, ולכן מדגיש הכתוב "חרבו" שלו חרב של "מלומדי מלחמה", היינו חרב שאין מלין בו.

בזמנה דוחה אותה⁸. ועוד דאין מילה בלילה⁹.

אבל אי אפשר לומר כן, כי ברור מהסיפור כפי שהוא בשה"ש רבה עה"פ עד שהמלך במסיבו, שזה הי' בלילה – "עד שמשה וישראל מסובין ואוכלין פסחיהם במצרים", והרי אכילת הפסח אינה אלא "בלילה הזה", בליל ט"ו בניסן (ולא קודם חשיכה¹⁰). וההכרח שכתב מזה דאין מילה בלילה, אינו כי דין זה (בכלל, ובפרט במילה שלא בזמנה) נתחדש רק לאחר מ"ת¹¹.

וההכרח שכתב שמילה שלא בזמנה אינה דוחה יו"ט – אינו מכריח כלל, כי לא מצינו איסור מלאכה ביו"ט בפסח מצרים¹².

ואפילו לפי הדיעה (של הר"ן¹³) שבפסח מצרים הי' איסור מלאכה, ג"כ אפשר לתרץ הקושיא הנ"ל על המדרש – איך אפשר שמילה שלא בזמנה תדחה יו"ט, והוא בהקדים ביאור דיוק לשון המדרש (בשה"ש): "כולם אחוזי חרב מלומדי

8. שבת קלב, ב.

9. מגילה כ, א (במשנה).

10. זבחים נו, ב (במשנה). שם נו, ב. פסחים מא, ב. וראה תוספתא פסחים ספ"ב (הובא בתוד"ה עד שתחשך – פסחים צט, ב).

11. וכ"כ ברש"ש לשה"ש פ"א שם. וראה באריכות לקו"ש ח"י"ז שם סעיף א, ובהע' 17 שם. וש"נ.

12. כמ"ש בתויו"ט פסחים פ"י מ"ה. ועוד (ראה הדיעות בתו"ש מילואים לפ' בא (כרך י-יא) סכ"ו). וכן תירץ בשו"ת יד אליהו סנ"א (ע"פ המהרי"ט). רש"ש לשה"ש שם. וראה תורת חסד שם.

13. לפסחים קטז, א. וראה עוד דיעות בזה בתו"ש שם. וכן מסיק בתורת חסד שם (אות ז').

14. בא יב, ח.

15. כלי' הש"ס – שבת קל, סע"א. ובכ"מ. וברע"ב כלים (פ"ג מ"ד): איזמל – תער קטן שמלין בו את התינוק. ולהעיר מרמב"ם (הלי' מילה פ"ב ה"א. נעתק בטושו"ע יו"ד סרס"ד): ונהגו כל ישראל בסכין.

16. שהרי הענין ד"תקוני גברא" (ראה שבת קו, א ובפרש"י שם ד"ה מה לי) מצד עצמו [גם את"ל דבזה לא שייך הפטור דלא כדרכה] הוא רק שבות – ראה מנחת חינוך מוסך השבת (מלאכת מכה בפטיש). וראה השקו"ט בחמדת ישראל בקונט' נר מצוה (נט, ד ואילך) ומסיק דלא כהמנ"ח.

17. יהושע ה, ב. ובתרגום (ופרש"י) שם: אזמלון.

בענין מלאכה שלא כדרכה גבי קיום מצוה

א.

ביאור החילוק בין תפילין שנכתבו בשמאל לשאר מצוות

- א -

בליקוּט לפ' תוריע שיצא עכשו לאור כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א שמילה בחרב הויא שלא כדרכה לגבי מלאכת יו"ט, מכיון שדרך למוֹל באיזמל, שהוא סבין קמין (עי' שבת י"ג ע"ב) דאיתא שם (ובפרש"י): אין בשר המת שבחי (הגדל באדם החי, מחמת מכה או מחמת כוי) מרגיש באיזמל (אינו מרגיש באיזמל כשחותכין אותו).

ולכאן' ביון דהוי שלא כדרך מילה, גם המצוה לא קיימו, ומצינו בפוסקים מחלוקת בכעין זה, בתפילין שנכתבו ביד שמאל, שיש סוברים שא"א שלענין שבת לא יחשב למלאכת כתיבה, ולענין תפילין יחשב לכתב, וכמ"ש בשו"ע אדה"ז סי' לב סעיף ז', וז"ל: "יש אומרים שצריך לכתוב בימין ואם כתב בשמאל פסול לפי שאין דרך כתיבה בכך וקתיבה כלאחר יד היא שהרי הכותב בשבת ביד שמאל פטור ואין סברא שיכתוב אדם סת"ם בשבת ויפטר. ואפילו אם שולט בב' ידיו צריך לכתוב לכתחלה בימין ואם כתב בשמאל כשר. ואיטר יכתוב בימין שלו שהיא שמאל של כל אדם ואם כתב בשמאלו שהוא ימין של כל אדם פסול. ומכל מקום אם אי אפשר למצוא תפילין אחרים שנכתבו בימין יש להכשיר הנכתבים בשמאל בין באיטר בין בשמאל של כל אדם מאחר שלא הוזכר פסול זה בתלמוד. אבל אם כתב בפיו שתפס הקולמוס בשפתיו וכתב בו פסולים אפילו אי אפשר למצוא אחרים שבודאי אין דרך כתיבה כלל בפה".

והוא מספר התרומה הובא בב"י שם ד"ה וצריך שיכתוב בימינו - "כ"כ בספר התרומה

סימן ר"ה בימין . . ואפילו דייעבד פסול אם כתב בשמאל דהא תנן בפי' הבונה (קג). הכותב בין בימינו בין בשמאלו שתי אותיות ופריך הא אין דרך כתיבה בשמאל, ומשני בשולט בשתי ידיו, אבל באיטר אשמאל דעלמא חייב ולא אימין. ובענין זה צריך לכתוב ס"ת תפילין ומזוזות ומגילה דנאמר בכולהו כתיבה. דאין לומר דדוקא בשבת דגמרינן ממשכן אינו מועיל כלאחר יד אבל בעלמא כשר, אין סברא לומר כן שיכתוב ס"ת תפילין ומזוזות כהלכתן בשבת ולא יהיה חייב. אמנם גבי שחיטה כתיב וזבחת, ותנן (חולין לא). נפלה סכין ושחטה פסולה הא הפילה כשרה אפילו כלאחר יד ואפי"ה פטור בשבת משום דהוי כלאחר יד עכ"ל. ובפסק כתב, וצריך לכתוב בימינו ואטר בשמאל של עולם שהוא אליו ימין ושולט בשתי ידיו יכתוב בימין העולם. וגם הרא"ש כתב בסדר תיקון תפילין שצריך שיכתבם בימינו אא"כ הוא איטר. וכ"פ בסמ"ג ובספר אורחות חיים ולא כתבו אם הם פסולים בדיעבד בשכתבם. בשמאל וכך הם דברי רבינו שתומים ג"כ. אבל בהגהות מיימון פ"ב כתוב בשם סמ"ק שאם כתב בשמאל פטור אפילו בדיעבד, עכ"ל.

והרי גם בנדרו"ד אין סברא דגבי שויו"ט לא יחשב למלאכה דהוי כלאחר יד ותהי' מילה בשרה¹.

ואין לומר שעכ"פ ערל לא הוי, שזהו שאמר להם מרע"ה כל ערל לא יאכל [דהנה ידוע (ראה לקו"ש ח"ג פ' לך לך סעיפים ב,ה וח"ל שיחה ב' לפ' הנ"ל. וש"נ] שבמצות מילה יש ג' ענינים: א) שלא יהי' ערל, ב) שיהי' מהול, ג) פעולת המילה. ולפעמים רק שניים מהם נמצאים וצריך להוסיף את השלישי. ע"ש. וא"כ עד"ז נאמר גם כאן, שאם כי פעולת המילה ושיהי' מהול אין כאן, מפני שלא נעשה זה כמצוותו, אבל הרי סו"ס אין לו ערלה (וא"כ לא איכפת לך מה שזה (שאינו ערל) נעשה שלא כמצוותו) – אי אפשר לומר כן].

שא"כ לא שייכת כל השקו"ט בהשיחה בענין מילה בלילה, שגם אם נאמר שכבר אז (לפני מ"ת) לא היתה מילה כשרה בלילה, מה בכך הרי סו"ס לא היו ערלים², וא"כ

1. מחברנו שיכל את ידיו וכתב זה בשינוי מל' סה"ת, שהוא כתב (העתקנו בסגנון אדה"ז שם) ש"אין סברא שיכתוב אדם סת"ם בשבת ויפטור". אבל זוהי ראי' בלבד, שהסת"ם פסולין. אבל הטעם שהם פסולין צריך לומר שזהו מאותו הטעם שבשבת פטור, והיינו מפני שזהו כלאחר יד.

2. ריד"ק כתב לבאר הדברים: עיין לקו"ש ח"ג לך לך ס"ב דמה שלא יהי' ערל הוי נמי בלילה, ומיישב עפי"ז קושיית התוס' בקידושין (כט, א) ד"ה אותו. – ולהעיר ממ"ש בחי' מהרי"ט בקידושין שם. ועיין ס' בית יהודא (נדפס בסוף ס' חמדת ישראל) לבנו של הכלי חמדה, שכתב בכוונת המהרי"ט (מצות מילה אות ד') כמ"ש כ"ק אד"ש ביישוב קושיית התוס'. ומחברנו קילסי' לריד"ק ונתן לו תודתו ע"ז:

מוכרח דהויא קיום מצות מילה ממש אע"פ שנעשית שלא כדרכה (ראה לקמן סעיף לב ביאור טעמו וראייתו של כ"ק אד"ש שהי' אז מצות מילה ממש).

ונ"ל להביא ראי' שמקיימים המצוה אפי' עושים אותה שלא כדרך עשייתה, והוא א' מחולין (ב ע"ב) שמוותר (לטהור) לכתחילה לשחוט קדשים בסכין ארוכה, (ואפי' ארוכה מאד ע"ש בתוס') אע"ג דהוי שלא כדרך שחיטה, לפי הנ"ל גבי סכין של מילה. (אלא אפשר לומר שאין בוונת אדמו"ר שליט"א דהוי שלא כדרכה, ובלאחר יד, מחמת אורך הסכין יותר ממה שצריך, אלא שמחמת ארכו של סכין יותר מדי אינו ראוי להשתמש בו למילה, שיכול לבוא לידי סכנה וכו') (ובשבת י"ג: שלחחך בגוף אדם נקוט איזמל, ומשמע שרק איזמל ראוי לזה), משא"כ בשחיטה אין חשש בזה.

אבל יש ראי' ברורה (ב) מנזיר (מ' רע"א) שכלא ילפותא שרק בתער הויא מצות גלוח המצורע, הי' מקיים מצות גלוח במלקט וברהימני, אע"פ שלדעת רבנן אין דרך גלוח בכך (ע"ש ובמכות כ"א ע"א).

ויש להביא ראי' (ג) וד' גם מדין גידם בנמילת לולב, שלמדו הפוסקים מדין גידמת בחליצה. דהנה כתב אדה"ז בסי' תרנ"א סעיף ט"ו (ומקורו כמו שציינו שם בהוצאה החדשה), וז"ל: מי שנקטעה ידו הימנית יטול הלולב בזרועו השמאלית, שהרי לא נאמר בתורה "ולקחתם ביד" ולקחה בזרוע שמה לקחה כו'. ע"ש עוד ובסעיף שלאח"ז.

ובמג"א שם ס"ק יוד בסופו וז"ל: ואפשר דהכא מודה דדי שיטלנו בזרוע, דמי כתיב ולקחתם ביד, וכי האי גוונא אמרינן גבי חליצה פיי"ב (כצ"ל) דיבמות (קה, ע"א). עכ"ל. (וראה דברי נחמי' בהשלמה לשו"ע שם סוף סט"ז במוסגר).

ולכאורה, נהי דלא כתוב וחלצה ביד, ולא כתוב ולקחתם ביד, מ"מ זה צ"ל פסול (הן החליצה והן לקחת הד' מינים) משום דהווי שלא כדרך עשייתן, שחליצת נעל ולקחת כל דבר (גם ד"מ) דרכם שיהיו ביד, ולא בפה (בשיניים) ולא בזרוע.

ועוד, שלא כתבו הפוסקים שלדעת סה"ת צריך שיקח הד"מ בידו בזה אחר זה (והרי בתפילין כתבו לחשוש לדעתו לכתחילה).

ומוכח כדעת אדמו"ר שליט"א.

י"שר כחו שהביא סמוכים ומראי מקומות למה שכתבתי לחלק בין הסרת הערלה לבין מצוות מילה. (ועין רואה ותעידם, שבגליון השער [של הערות התמימים דברינוא] שהדפיסו שם את ההערה לא הי' מקום כלל להאריך. (היינו שדבריו של מחברנו הוספו לגליון ברגע האחרון לפני ההדפסה, במקום שנשאר חלק).

ויש לחלק בין נידו"ד וכו', לתפלין שנכתבו בשמאל, באופן שגם לסה"ת אין סתירה מכל הנ"ל.

- ב -

ונראה לומר הגדר בזה, שאין שייך לפסול מצוה משום שנעשית שלא כדרכה אלא כשיש שני התנאים דלהלן:

א. בפעולה שישנה במציאות גם מבלעדי המצוה. ונעשית בדרך ואופן ידוע. הנה כשעושים אותה למצוה צריך לעשותה כמעשהו בחול. משא"כ בפעולה שאין לה מציאות מבלעדי המצוה. והתורה לא הגדירה איך לעשותה, אין שייך לומר שתהי' כשרה רק באופן כך.

למשל, כשהתורה אומרת שיכתבו, הרי ידוע מהי הכתיבה, וכתיבה היא דבר שישנו במציאות גם בלי ציווי התורה, וא"כ יש מקום לומר שציווי התורה לכתוב הוא שיעשו את הפעולה הידועה ששמה כתיבה.

אבל כאשר התורה אומרת שימולו, שבלי ציווי התורה הרי אין בכלל ענין כזה, והוא מחתך בבשר בעלמא (כמ"ש בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לפ' יתרו ס"ח. ע"ש וכ"ה באחרונים), אין שייך לומר שהציווי הוא לעשות באופן מסויים, כגון – כמו שנהגו לעשות בפועל (בנדו"ד – באיזמל), כי כיון שבלי ציווי התורה אין מציאות כזאת, מהיכי תיתי לחדש שהציווי הוא לעשותה באופן מסויים דוקא, הרי התורה לא אמרה זה.

ואפילו אם נאמר שיש פעולת מילה במציאות גם מבלעדי המצוה, והיא הסרת הערלה (ומ"ש בלקו"ש חט"ז שם היינו שבלי ציווי אין זו מציאות מצד התורה, כמדוייק בלשונו שם), מ"מ אחר שלולא המצוה אין עושים זה (וזכר לדבר ממה שהוצרכו חז"ל (הובא בפירש"י לך לך יז, יד) ללמוד מקום עשיית המצוה), אין שייך לומר שהתורה מצווה לעשות לזה באופן מסויים.

ב. שיהי' צריך שע"י עשיית המצוה יתהווה דבר ששייך לומר עליו דין כשרות לאיזה דבר (חלות).

היינו שבנוסף לעצם הפעולה שצריכה להיות כדין המצוה, צריך שע"י יתהווה דבר שישאר לאחר העשי' שעל הדבר יחול דין כשרות לאיזה דבר.

ולמשל, כתיבת התפילין, הרי בנוסף לעצם הכתיבה, הרי עי"ז יש אח"כ פרשיות כשרות לקיום מצוות הנחת תפילין. וא"כ הרי הכתיבה היא פעולה חשובה וצריך שתיעשה כדרכה.

ואנו אין לנו (לע"ע) דבר שיהיו בו שני התנאים הנ"ל אלא תפילין, שצריכים כתיבה, שהיא א) פעולה שישנה במציאות מצד עצמה, וב) ושייך דין כשרות בהפרשיות (אין כוונתי בתפילין דווקא על מצות כתיבת תפילין³, שהרי לולי ההיקש וקשרתם וכתבתם (גיטין מ"ה ע"ב. שו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס ל"ט). היו תפילין שנכתבו ע"י אשה כשרים, אע"פ שלא קיימה מצוה בכתיבתם, שמסתמא גם כתיבתן היא מ"ע שהזמ"ג, אע"פ שנכתבים בלילה כי מאחר שכתבתן היא לצורך הנחתן, הרי מסתבר שכשם שבנוגע להעיקר, הנחתן, הרי נשים המניחות תפילין הן בבחי' אינה מצווה ועושה, כך גם בנוגע לאבזרייהו, כתיבתן, שנשים הכותבות אינן מקיימות בזה מצוה. ויש לדון בזה בענין כתיבת הפרשיות ואכמ"ל, וא"כ א"א לומר שכתבתן היא מצוה אלא מכשירי מצוה הוויא עב"פ. (כמבואר גם בדברי כ"ק אדמו"ר שצויינו בהע' 3), ועל זה הוא שאמר סה"ת שזה צ"ל כדרך עשייתה).

וכל זה הוא (גם) לדעת ספר התרומה.

- ג -

ולפי"ז יתבאר כל הנ"ל:

שבמצוות מילה, אם כי יש בה תנאי הב' (שע"י פעולת המילה הוא נהי' מהול כל ימיו כו', כמבואר בלקו"ש ח"ג וח"ל הנ"ל), אבל התנאי הא' אינו, כנ"ל. וא"כ גם אם זה נעשה שלא כדרך הרי"ז כשר.

וכ"ה גם בשחיטה, שעל ידה נעשית הבהמה כשרה לאכילה (וטהורה מטומאת נבילה) שזהו התנאי הב', מ"מ בלי המצוה אין מציאות של שחיטה, אלא הריגה ונחירה, וחסר התנאי הא'. ולכן כשרה שחיטה שלא כדרך.

ובתגלחת מצורע, שיש בה התנאי הא', כי ענין הגילוח ישנו במציאות גם מבלעדי המצוה, וזה נעשה באופן ודרך ידוע – חסר בה התנאי הב', שע"י הגילוח אין נעשה

3. בענין כתיבת תפילין אם היא נחשבת למצוה ראה מ"ש בזה כ"ק אדמו"ר בהנסמן בשו"ע אדה"ז סי' כ"ה סעיף י"א (ציון מב) שכתב שם: "יכוון בהנחת תפילין שציוונו הקב"ה לכתוב ד' פרשיות אלו כו". ועיי"ש בשו"ע אדה"ז בהוצאה החדשה.

שום חלות (ורק שפעולת התגלחת מטהרתו, אבל אח"כ לא צריך לפעול שום דבר, כי הוא טהור מצד עצמו).

ובחליצה שיש בה התנאי הא' כי חליצת נעל היא פעולה יום יומית, אין בה התנאי הב', כי החליצה רק מסירה את זיקת היבם, ומאז הרי היא מותרת לשוק מצד עצמה, בלי צורך בפעולה לשם זה. ולכן גם חליצה שלא כדרך הרגיל כשרה.

וכן בנטילת ד' מינים, שענין הלקיחה ישנו במציאות והוא ידוע גם בלי המצוה, ויש בזה התנאי הא', אבל אין בזה התנאי הב', כי ע"י הלקיחה לא מתחדש שום דין וחלות (על דברים נוספים), ורק שהוא מקיים המצוה בשעת הלקיחה, וכמ"ש הרמב"ם הל' ברכות פי"א הט"ו (בפסחים ז' ע"ב) "שכיון שהגביהו יצא ידי חובתו".

ראיון נדיר אחרון

כידוע הרב הלל פעוונזנער זצ"ל, סב חתן הבר מצוה, מיעט לדבר ובפרט להתראיין. על פי בקשת והפצרת עורכי עיתון "הנעשה והנשמע" בקייץ תשס"ו, שיו"ל על ידי "מרכז רבני אירופא", שהרב זצ"ל היה אחד ממיסדיו, הסכים הרב לקבל נציג העיתון מר ח. רבינוביץ'.

בראיון נדיר זה, זכינו לשמוע ממנו דברים ברורים על כל הנושאים שעלו על שולחנו, החל מהקשיים ברוסיה הסובייטית, ראשית צמיחת היהדות בצרפת, שהרב זצ"ל היה אחד מעמודי התווך של מה שנקרא "המהפכה הצרפתית", והמצב בהווה ובעתיד של יהדות צרפת, ועד לקריאה שבקעה ממעמקי נפשו ולבבו - "אימתי קאתי מר"!? עד מתי!?"

שתפסה בעבר חלק נכבד מסדר יומו, מנוהלת עתה בידי צוות רבנים מנוסים שיראתם קודמת לחוכמתם. כשהבן הגדול חבר פעיל ביניהם. חברי וועד רבני ליובאוויטש בצרפת כשהרב פבנור הראב"ד המנהל עניני הקהילה ביד רמה זה למעלה מיובל שנים. והוא, כיום, מנווט מלמעלה, ומעניק עצה ותושייה.

גם כשכל הטרדות שאפפוהו מתפוגגות לעת שיבה, עדיין דאגה אחת רובצת בקרבו, ולא מניחה אותו לנפשו: מ-ש-י-ת... אימית קאתי מר? והשאלה הזאת פורצת מעמקי לבו, מדי כמה דקות, במהלך השיחה שערכנו עמו. "מתי כבר יבוא ויגאלנו?" הוא זועק, מתחנן ללא קול, ללא הרף, בנימה של ערגה, כיסופין

בקומות תחתיו ובמבנים שלצידינו, טבועה כל ישותו. בכל רגב מהם ספוגה כל מהותו. מוסדות התורה של "סיני", אחד משלשת מוסדות החינוך שהקים, ושיחדיו מתנכים אלפי תלמידים ברוח ישראל סבא, הם תמצית שאיפתו - להרביץ תורה ולהפיץ את דבר ד' לכל דורש ומבקש.

הרב פבנור הקים אותם בעמל עצום. בדם ובזיע, בקושי ובהשקעה רבה. היום, בסיעתא דשמיא, הוא קוטף את הפירות בריוה. בנו הרב ר' יוסף יצחק, מנהל אותם כהלכה. תחת ניהולו המוצלח הם ממשיכים לבלבל ולפרוח, לגדול ולהתפתח בקצב מדהים. גם מערכת הכשרות הענפה וכל עניני הרבנות,

מרכז פאריז, בבית פשוט ודל הריטים, יושב לו יהודי ישיש. הוא קטן-קומה וכחוש, אך מצודתו פרוסה על פני כל צרפת. בקומה העליונה של בית הספר היהודי "סיני", בחדר הספרים הצה, מצטנע לו בפינתו הגאון רבי הלל פבנור שליט"א. שעות על-גבי שעות יושב והוגה בתורה. על גבי הסטנדר העתיק, ששכבתו העליונה כמעט והתקלפה לה כליל, נערכים ספרים זה על גבי זה. והוא, הגאון הגדול שחדרי תורה פתוחים לפניו; שנשיאים ומלכים מבקשים לשמוע את מוצא פיו, אין לו בעולמו אלא ד' אמות של גייעה והתמדה.

בית הלל

"לפעול במידת האמת", כך חוזר ומבהיר הגאון הישיש רבי הלל פבזנר שליט"א, אב"ד ועד רבני ליובאוויטש צרפת, חבר נשיאות מועצת מרכז רבני אירופה ואחד מיתדות עולם התורה והחסידות של צרפת כולה ■ בראיון ראשון ונדיר, הוא דולה מזיכרונו עובדות מתקופת רוסיה הסובייטית, משרטט קווים נאמנים לדמות גיבורי היהדות של אז, ומבקש מאיתנו – בני הדור החדש, לדבוק באמונתם היוקדת, ללמוד ממעשיהם וללכת באורחותיהם ■ רסיסי אורה מפיו של שריד לדור דעה

חיים רבינוביץ' |

"והשתחו לך לאומים". הגר"ה פבזנר ובני יוסף יצחק עם נשיא צרפת ז'אק שיראק

◆ **במצב כזה איך הצלחתם לנהל בית חסידי כל כך?**

רבי הלל שומע את השאלה, מתחייך, ועונה מניה וביה: "ואיך נשארנו יהודים ברוסיה הקומוניסטית? כשהייתי נער צעיר", מספר רבי הלל, "נתייתמתי מאבי ע"ה. אבא כבר לא הספיק לחנך אותי. הוא נפטר בסיביר בגיל צעיר. אמי ע"ה עשתה הכל שנישאר יהודים יראי השם.

"עליו, כאח הבכור, הוטל לחנך את שאר הבנים", מסביר ר' יוסף יצחק את הסיטואציה שאליה נקלע אביו בתור נער צעיר לימים.

"נו, טאטע, ספר לו על ה"קארטישקע" (גלוייה)

◆ **איך מצאתם את מצב היהדות כשהגעתם? "מאוד ירוד".**

הרבנית: "מי שבאו היו דתיים, אבל על אלו שכבר היו פה, לא נמנו הרבה חרדים. מעטים מאוד. "היה כאן מדבר שממה מבחינה זו", מוסיף הבן ר' יוסף יצחק.

בצורה זו מתנהלת לה השיחה המרתקת. רבי הלל מקצר בדיבורו. מגלה טפח ומכסה טפחיים. כשהוא נשאל על עצמו, הוא עושה את עצמו כלא שומע. השיחה היא, איפוא, משותפת לכולם. הבן ר' יוסף יצחק, והאם הרבנית הדגולה, משלימים את חלקי הפאזל, ומרכיבים יחדיו את הפסיפס המרהיב הנחשף לנגד עינינו המשתאות.

והשתוקקות, כשמעיניו זולגות דמעות רותחות, וקולו נחנק מבכי כבוש.

"הדברים שאתה אומר ישמשו חיזוק לאנשים", אומר לו הבן, באמירה של שכנוע, ורק אז הוא מתרצה לשוחח. כשאפשר לפעול לטובת היהדות, אין דבר שימנע בעדו מלעשות כן.

"והיה ראשיתו מצער"

◆ **מתי הגעתם לצרפת?**

"לפני למעלה מיובל שנים, הגענו מרוסיה. באותה תקופה זכו הפליטים, ליחס של כבוד ועזרה מממשלת צרפת, לכן רוב הפליטים עברו דרך כאן.

עם רבה של צרפת הגר"י סיטרוק

על האחר. ככה זה יימשך עד שבנו יאלץ 'להזכיר' לו עד כמה הוא עצמו היה מעורב, ובעצם המוביל, של הרבה פעולות הירואיות.

"מהצד הרוסי פעל יהודי בשם ר' ליבל מוצשקין, ואילו אבי ועוד כמה פעלו מהצד השני של הגבול, וכך הם הצליחו יחד להבריח יהודים רבים מארץ הגזירה הזאת", מספר ר' יוסף יצחק.

השיחה על ימי הבראשית של צרפת החרדית, גוררת עמה שיחה מרתקת על המקווה שליד 'לה רובליק', הכיכר המפורסמת, שאותה יזם רבי הלל, למקווה גדול ומפואר, שכל קהילה יהודית בעולם היתה משתבחת בה. מדובר כאן, להזכירכם, בצרפת של פעם. שמעט היהודים שהיו בה, ממש לא הבינו לשם מה דרוש מקווה כל כך מפואר.

"אבי שליט"א", מספר הבן, "נסע לפני עשר שנים לרוסיה כדי להקים בה מקוואות. בניית המקוואות בפומבי, זו היתה הנקמה הכי גדולה שלי בהם", אומר רבי הלל בנימה של סיפוק. "ממש כמו שכתוב: 'לעשות נקמה בגויים'."

מכדי חלב למעצמה של חמץ

לא רק מקוואות הקים רבי הלל. לבד ממערכת החינוך המופתית, ששמעה הטוב יצא ברחבי העולם, הוא אף הקים מערכת כשרות גדולה, שמקובלת על כל שכבות הציבור החרדי באירופה כולה, ואף מחוצה לה.

◆ כיצד זה התחיל?

מסתבר שהכל התחיל מרצון להשיג חלב כשר בתכלית הכשרות. "זה לא היה קל, עשו הכל בסתר ובצנעה. עם הרבה מאוד קושי". בהתחלה זה היה מאוד קשה, מוסיפה הרבנית, "היו לנו בבית ילדים קטנים, והרב היה נוסע באמצע הלילה לרפתות לפקח על החליבה".

◆ **החלב הכשר הראשון בפאריז נעשה על ידכם?**
 "לא. אני לא יכול לקחת זכות ראשונים על זה. שכן זה כבר היה גם לפני". בהתחלה זה נעשה עבור עשרות משפחות בלבד. החלב אוסחן בבקבוקים עלובים שהחזיק בקושי כמה ימים, וחולקו היישר לבתי הקהילות. היום ב"ה, זה נמכר בכל העולם. עשרות אלפים בבקבוקים".

◆ מי מפקח עתה על החלב?

"יש לי שליח טוב", מחייך רבי הלל תוך כדי שהוא מצביע על בנו נאמן. "לפני שנתיים מסרתי לו הכל", הוא מבחיר. "איך כתוב בתורה? 'הכי בני אתה ועבדתי חיים'? ואני אומר זאת, לא בסימן שאלה אלא בנימה של ניחוחת: 'הכי בני אתה! ולכן אכן - ועבדתי חיים'..."

אזכור עניין הכשרות, מהווה הזדמנות טובה עבור ר' יוסף יצחק לעדכן את אביו בהידורי הכשרות המחמירים הנהוגים במפעלים, ולהעלות על פניו חיוך של קורח רוח. "רק לפני זמן קצר", הוא מספר לזכור בהתרגשות, ביקרתי אצל הגאון הרב מרדכי רוטנברג (ר-ב) הקהילה החרדית יד מרדכי בפאריס) לביקור במפעל, ומאוד התפעל מכך שאצלנו מחמירים שיהי' משיגי קבוע לחלב ישראל, ולא משיגי שרק יוצא ונכנס".

רבי הלל שמע את הדברים, ומגיב: "היום זו

באיזה עניין צריך לפעול בקרב יהודי אירופה?

"לזרז את ביאת המשיח. גם הרבנים בקהילותיהם צריכים לחזק מאוד ענין זה של ציפייה לביאת המשיח, ולעשות הכל שיהודים יצפו ויתפללו לביאת המשיח"

את דמותו של דודו, רבי סעדיה ליברוב, מחשובי חסידי חב"ד, שלא משה מנגד עיניו.

ככה זה נמשך, עד לאותו רגע מר ונמה, בו נתפסו כולם ונכלאו. "אני לא נאסרת", מספר רבי הלל. "בעצם, אף פעם לא ישבתי בבית סוהר רוסי". מה כן קרה שם, וכיצד הוא ניצל? גם כאן, בפני מעשייה מרתקת:

"אני ישנתי אצל משפחה, יום אחד הגיעו למקום אנשי המשטרה, שדבר קיומה של הישיבה הגיע לאוזניהם. הם ניגשו לדלת בית המדרש והחלו לדפוק בחוזק שיפתחו הדלת, התלמידים חשבו שזה אני במגיע כל בוקר מוקדם. והם השיבו מיד: 'חכה, חכה, אנחנו מיד מעלים אותך...', ופתחו הדלת, וכך הם התגלו כולם. אני לא הייתי שם בשעה זו".

◆ כיצד הצלחתם להימלט מרוסיה?

"נו, אתה יודע איך? עם סמכים מזויפים, תנור פליטים פולניים. שמחנו להבריח את הגבול ולהיפטר מרוסיה שהיתה א' שלעכטע אלמנט'. גורם רע".

◆ ומשם הגעתם הישר לפה?

"התגלגלנו ממקום למקום. קודם שהינו זמן מה בפולין. שם הסדרנו את הניירות הרשמיים".

◆ **"ספר לו על העזרה הרבה שהושטת ליהודים להבריח את הגבול", מבקש ר' יוסף יצחק מאביו.**

"אני?" מצטע רבי הלל, "לא עשיתי כלום...". רבי הלל הוא אכן ענוונון כהלל. לא מעוניין לדבר על עצמו. מתחמק מכל משפט שתהיה בו משום השתבחות עצמית. במקום זאת הוא יעדיף לדבר

שכתב אבין ימים ספורים לפני מותו - מבקש ר' יוסף יצחק מאביו. "ספר לו, לאבך...".

רבי הלל נעטר ומספר: "אבא הגולה לסיביר על ידי הרוסים. הוא סבל שם קשות. יום אחד הגיע אליו גלוייה ממנו. הוא כתב שם שורות מצמררות: 'ודע אני שימי ספורים. אני חולה אנוש ונוטה למות. מסופקני אם אויע לקבר ישראל, אך הנני רגוע ומוותר על זה והולך לקראת מותי בלב שלם, בשעה שאהי' בטוח שאני יודע שבני וצאצאיי ילכו בדרך השם'. הגלוייה הזאת נמצאת אצלו עד היום".

◆ היו לכם קשיים בהתחלה פה בצרפת?

"לא היה קל". הוא אומר, ולא מוסיף. הוא לא רוצה להרחיב על כך. כאחד שעבר את אימי הק.ג.ב. ולא נרתע להם, שום דבר לא ייחשב בעיניו כקושי שכדאי להתייחס אליו.

השיחה על קשיי הקליטה בצרפת, גולשת עד מהרה לסיפורי הגבורה היהודיים ברוסיה. סיפורי הרבצת תורה והפצת החסידות, תחת עינו הפקוחה של האח הגדול.

רבי הלל בבחרותו למד בעיירה בשם וועראניש, עיירה רוסית טיפוסית, שבה התקיימה במחותרת ישיבה תומכי תמימים של חב"ד. למדו שם במסירות נפש עצומה. הקור היה מבהיל, והפחד מהשלטונות היה גדול, אך הם המשיכו להסתתר בעליית הגג, שם למדו באין מפריע. דבר קיום הישיבה נשמר בסוד ממוס, עד שגם בעלי הבתים שבאו להתפלל, לא ידעו כלל על קיומה של הישיבה, בעליית בית הכנסת.

כך זה נמשך זמן לא מועט. "הישיבה עדיין וומדת מול עיני", מספר רבי הלל, ומציין במיוחד

כי כלתה הרעה לבית הכנסת, עלה לבימה. כשהוא מחזיק בידו מוטת עץ גדולה, והכריז לעיני כולם: 'הראשון שייצא מבית המדרש יורם וישרנו לרשעים, אני מפוצץ את ראשו בקורה זו...'

"סוכני השלטון ראו את זה, ועצרו אותו על אתה. הוא הוכר בידי בית המשפט כמתנגד המשטר. שנה וחצי הוא ישב בכלא, ואז גורש לסיביר, שם התענה מאוד, עד שלא עמדו לו כוחותיו, והוא נפטר בגיל צעיר.

"זה נקרא להתנהג באמת. בקריאה המפורשת: ('אזוי און ניט אנדרערש!') 'כך ולא אחרת!'"

בת שחוק מצטיירת על פניו של רבי הלל שעה שהוא נזכר בסיפור הבא, הקשור אף הוא לשיבתו של אביו בכלא הסובייטי:

"כשאבי ישב בבית הסוהר, נקראתי פעם למטה המשטרה, ושם נשאלתי: 'למה אינך נרשם כחבר מפלגה?' ענית: 'וכי משהו ביקש ממני עד כה

לו, למשיח, עוד הרבה הרבה עבודה, כל יהודי מצפה בכליון עיניים לביאת המשיח. שיבוא. שיבוא כבר..."

◆ **מה אפשר לעשות במיוחד כדי לקרב הגאולה?**

"מנסים לקרב עוד ועוד יהודים לעבודת הבורא".

◆ **איך מצליחים בקירוב יהודים רחוקים?**

"לפעול רק באמת. במידת האמת".

◆ **מהי מידת האמת, בעיניכם?**

"אם נתבונן בהתנהגותם של יהודים ברוסיה, נבין מהי מידת האמת. אספר לך סיפור שימחיש זאת היטיב. הסיפור הוא על אבי ע"ה, שנפטר בסיביר בגיל מאוד צעיר.

"אבי ע"ה היה רב בבית הכנסת החבד"י בעיר מינסק. הקומוניסטים שרצו לסגור אותו, החלו לשכנע את הבעלי בתים להתפנות. אבי, כשראה

כבר לא רק בגדר חומרא, אלא דבר שבדווקא, שכן בטכנולוגיה של היום קל להערים. ובמקום חיוב להיות שומר כל הזמן".

כך, מכמה בקבוקים עלובים של חלב, ומשלוח מבית לבית, גדלה המערכת והתפתחה לכדי מעצמה כשרותית של ממש. מוצרים רבים בהשגחתה, ובהם שחיטה מהודרת ביותר, מגיעים לאלפי בתים ברחבי צרפת ואירופה. שמו של הגר"ה פבוזר, הינה עבורם הערובה הגדולה לכשרותם המושלמת של המוצרים. ליותר מזה הם לא זקוקים.

הרבנית מספרת על אפשרויות רבות של כשרות שהיו לפניו אך נדחו, מפני החומרות הרבות שעליהם התעקש הרב בכל מאודו.

"להוסיף בשניהם"

יש כאן פלא גדול. כיצד הפכה צרפת ממדבר שממנה רוחני למרכז יהדות כה גדול? היש הסבר לכך?

"הכל נובע מן העיקר הגדול שלמדנו בחסידות: אין שום דבר שמפריע! ואין דבר שאי אפשר להבקיע אותו! העיקר הוא לא 'להתפעל' משום דבר".

רבי הלל כמובן ממעט לדבר, אם בכלל, על התרומה העצומה שלו להפיכתה של צרפת למרכז של תורה. רבי הלל עצמו הוא אחד ממרביצי התורה הגדולים של צרפת. תחילה כראש ישיבת חב"ד בברינואה במשך עשרות שנים, וגם, כנאון עצום שכל רו לא אניס ליה, שמצודתו ההלכתית פרוסה על כל רחבי צרפת ואירופה.

קודם, עוד בתור בחור, הוא למד בה כתלמיד מן המניין. לאחר שנישא התבקש לשוב לישיבה, הפעם כראש ישיבה. שנים מספר לאחר מכן, בשנת תשי"ג, כאשר היגר רבה של חב"ד בפאריז, הרב דבורקין ע"ה לארה"ב, התבקש רבי הלל למלא את מקומו כרובם של חסידיו חב"ד בצרפת. הוא אף קיבל מכתב מהרבי המאשר מינוי זה.

אחרי עשרות שנים בהנהגת הישיבה, החל רבי הלל לעסוק בחינוך. שתי המטלות, הפעולות בחינוך וראשות הישיבה, הפכו יחדיו למעמסה כבידה שהוא לא יכל לה. הוא הלך לשאול את הרב, האם לעזוב את הישיבה לטובת שדה החינוך, או להיפך, אך הרבי לא הרשה לו בשום אופן. במקום זאת הוא הורה לו "להוסיף בשניהם".

ראשית פעולותיו בחינוך – הקמת 'חיידר' יהודי על טהרת הקודש. תחילתו היתה מצעה החיידר התחיל את דרכו במספר נערים, בדירה קטנה וצנועה. עתה, עשרות שנים לאחר מכן, כשמתבוננים במבני ענק, המאכלסים את כל אותם אלפי התלמידים והתלמידות, שמתחנכים על ברכי התורה והיראה, קשה להאמין, שהכל התחיל בדירה פרטית אחת ובמספר תלמידים מצומצם.

אימתי קאתי מר?

עוד אנו משוחחים על הצלחתה של מערכת החינוך שהוקמה, והפירות הנאים שהיא מגדלת בפרדסה, ולפתע פורצת מפיו זעקה אילמת. "מתי יבוא המשיח?", זועק רבי הלל בטון נרגש. "יש

רב ותלמיד הגר"ה פבוזר אצל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

מ-ש-י-ח... אימתי קאתי מר? והשאלה הזאת פורצת מעמקי לבו, מדי כמה דקות, במהלך השיחה שערכנו עמו. "מתי כבר יבוא ויגאלנו?" הוא זועק, מתחנן ללא קול, ללא הרף, בנימה של ערגה, כיסופין והשתוקקות, כשמעיניו זולגות דמעות ורתחות, וקולו נחנק מבכי כבוש

- ◆ **איך נוצר הקשר ביניכם לבינו?**
"אני יודע צרפתית...", עונה רבי הלל בתשובה מתחמקת.
- ◆ **הרי ישנם הרבה שידועים.**
"בעצם כבר הכרנו אותו מאז היותו ראש עיריית פאריז".
- ◆ **הוא עוזר למוסדות?**
"הרבה. פעם בהסתר ופעם בגלוי".
- ◆ **הוא אוהב ישראל או לא?**
"באופן ברור - כן".
- ◆ **האם הנשיא שיראק פועל מספיק נגד תופעת האנטישמיות בצרפת?**
"לדעתי איננו פועל מספיק, כמה אנטישמים יושבים בכלא?"
- ◆ **למה בעניין הישראלי הוא נוטה תמיד לצד שכנגד?**
"יש לו הרבה אינטרסים זרים בענין זה".

להמשיך ולבנות

כשאנו מסובים עם אחד הדמויות שעמדו בעריסתה של יהדות צרפת המעטירה, והמתחדשת, אך טבעי היה שנוסחח על עתידה הלוט בערפל. גלי ההגירה, יחד עם גלי האנטישמיות שבאים בעקבותיה, הופכים את הדיון בנושא זה לבעור במיוחד.

◆ **איך נראה העתיד של יהודי צרפת?**
רבי הלל מהרהר זמן רב, אך אינו משיב תשובה ישירה. הוא רק אומר בכאב: "המשיח צריך לבוא".
"לפני כמה שנים, מספר הבן הרב יוסף יצחק, הוא כבר ציין, שמה שקורה כאן היא בבחינת 'ויקם מלך חדש על מצרים', שהכל יכול להשתנות בין רגע, וחיובים להיות מוכנים לזה".

השיחה על עתידם של יהודי צרפת, מביאה את הרב יוסף יצחק לשאול את אביו שאלה שהוא מחפש לה תשובה זה זמן רב:

◆ **האם כדאי לבנות מוסדות חדשים בצרפת?**
"וודאי. אין שום ספק. רק ('אריינאפאן') כמה שיותר מהר".

◆ **באיזה עניין צריך לפעול בקרב יהודי אירופה?**
"לזרז את ביאת המשיח. גם הרבנים בקהילותיהם צריכים לחזק מאוד ענין זה של ציפייה לביאת המשיח, ולעשות הכל שיהודים יצפו ויתפללו לביאת המשיח".

◆ **מהי דרך ההנהגה שיבור לו הרב בקהילות? בתקיפות כבית שמא, או בדרכי נועם כבית הלל?**

"א וודאי אזוי ווי בית הלל (-ברור שינקוט בשיטת בית הלל), אך צריך לדעת שגם בית הלל לא וויתרו על שום דבר. אפשר לנקוט בשיטת בית הלל מבלי לוותר על קוצו של יו".

◆ **הרב הרי מכהן כחבר בנשיאות מועצת 'מרכז רבני אירופה', מהי חשיבותו של מוסד זה בחיים היהודיים באירופה?**

המוסד הזה עושה דברים גדולים, וגם מתכנן דברים גדולים, לחיזוק וביצור חומת היהדות באירופה. מי ייתן ויכולו להגשים את כל שאיפותיהם, לתועלת כל עם בית ישראל. אמן. ◆

רבי הלל, שיראק עוזר למוסדות? "הרבה. פעם בהסתר ופעם בגלוי" הוא אוהב ישראל או לא? "באופן פרקטי - כן" למה בעניין הישראלי הוא נוטה תמיד לצד שכנגד? "יש לו הרבה אינטרסים זרים בעניין זה"

עם הראשון לציון הגאון הרב המקובל מרדכי אליהו

ביטוי אצל אביו הגדול. "גם כאן, מה שמניע את ההערכה שיש לנשיא אליו, היא מידת האמת שבה הוא נוחן. אבי שליט"א תמיד יטיח בפניו את האמת העירומה, מבלי להתחנף אליו אפילו כחוט השערה. בכל מה שקשור ליחס של שיראק ליהודים ולארץ ישראל, הוא מוכיח אותו בשבט חובלים. כשצרפת חוטפת מכה בתחום מסוים, אומר לו אבי גלויות: 'זה בגלל היחס שלך לישראל...'. והוא, שבא מעולם של שקה חנופה ומרמה, אוהב ומעריץ את מידת האמת שלו".

להירשם...? לשמע התשובה, סינן השוטר בכעס:

'התפוח הזה לא נפל רחוק מן העץ'...
האם גם אתם, במהלך כהונתכם, הייתם פעם צריכים ליטול קורת עץ ולאיים: כך ולא אחרת?!
רבי הלל מחייך לשמע השאלה. הוא אינו מאשר ואינו מכחיש. סביר להניח, שגם אם זו לא היתה קורת עץ, הרי שהוא נאלץ במקרים רבים, להבקיע חומות בצורות, לא רק במוטות עץ, אלא במכושים של ברזל.

ר' יוסף יצחק, מנגד, מוכן לאשר זאת בקול. "אינני יודע אם אנו לקוקים פה לקורת עץ", הוא אומר, "אך ברור, שבצרפת, כאשר לא מתקשים ומכריזים בתקיפות: 'כך ולא אחרת!', אי אפשר להשיג חינוך יהודי טהור, על טהרת הקודש. במידה מסוימת, זהו כמו לקחת קורה גדולה ולאיים עמה: כך ולא אחרת...!".

"שאל את שיראק", מציע לי ר' יוסף יצחק והוא מתכוון לנשיא צרפת. "ז'אק שיראק הוא 'חסיד' גדול של אבי. הוא מספר תמיד לחבריו, שכשהרב פזנר מצווה עליו משהו, הוא לא מעז לסרב...".

הקשר בין הרב הישיש לאיש הראשון במעלה בצרפת, כבר מזמן הפך לפלא השמיני של צרפת. לא אחת נראים השניים מסתודדים זה עם זה, כאשר הנשיא, בכבודו ובעצמו, מאזין לרב בקשב רב ובחרדת כבוד בלתי רגילה.

עבור הבן, ר' יוסף יצחק, סיבת הקשר ברורה, וגם היא קשורה לאמת האבסולוטית שבאה לידי

תרגום הראיון לצרפתית

עמ' 28-35

(סדר העמודים מימין לשמאל)

Interview rare et exceptionnel du Rav Hillel Pevzner ZA''L

(donné en été 2006)

Il y aborde sa jeunesse héroïque dans les Yechivot clandestine en URSS, sa participation à la renaissance du Judaïsme en France après guerre, le développement des institutions et école Sinaï, le Rabbinate et la cacherout etc., ses rapports avec le Président Chirac, l'antisémitisme en France, et enfin, l'avenir de la communauté juive française.

A déguster en détails.

Au centre de Paris, dans un modeste appartement très simplement meublé réside un juif âgé, de petite taille et maigre, mais dont l'empire s'étend sur tout le territoire de la France.

A l'étage supérieur de l'école juive Sinaï, est assis dans le coin d'un étroit bureau, très discrètement, le Savant Rav Hillel Pevzner (*Chlita*) et étudie la Torah des heures durant. Sur un ancien « *stender* » (pupitre), à l'aspect extérieur très éraflé, s'entassent des livres les uns sur les autres, et lui, le grand Savant, devant qui les portes du savoir sont ouvertes, à qui « les Présidents et les Rois » demandent conseil, se consacre principalement que pour les « 4 coudées » de l'étude et de la persévérance.

Son être rayonne dans les étages inférieurs et les bâtiments latéraux. Son essence est incrustée dans chaque motte de terre. Les institutions de Torah Sinaï, une des trois institutions qu'il a fondé et qui ensemble donnent une éducation juive à des milliers d'élèves dans l'esprit de notre « ancêtre Israël » (la tradition), constituent l'essence

de ses aspirations qui est de diffuser et de répandre les enseignements de la Torah au plus grand nombre.

Le Rav Pevzner a fondé ces Institutions au prix d'un dur labeur, de toute son énergie et à la sueur de son front, avec de grandes difficultés et de nombreux investissements. Aujourd'hui, grâce au ciel, il récolte les fruits dans la joie. Son fils Le Rav Yosseph Itshak les dirigent comme il faut. Sous sa direction emplit de succès et de réussite, elles continuent à prospérer et à se développer à un rythme incroyable.

De même, l'immense domaine de la Cacherout et tout ce qui a trait à la Rabanout, qui occupait autrefois une bonne partie de son ordre du jour, est dirigée actuellement par une équipe de Rabbins expérimentés, autant scrupuleux dans leur pratique que férus de savoir, si ce n'est plus, et dont le fils aîné en est un membre très actif. L'association (« *Vaad* ») des Rabbins Loubavitch de France est présidée par le Rav Pevzner

qui en tant que Chef du Tribunal (« *Av Beth din* ») dirige tous les sujets de la communauté d'une main de maître depuis plus de 50 ans. Les membres de ce comité sont aujourd'hui encore supervisés par le Rav qui dispense à chacun d'eux conseil et sagesse.

Même lorsque tous les soucis qui le submergeaient s'estompent avec l'âge, il y a encore un problème qui ne lui accorde aucun répit, c'est celui de Machiah. « Quand est-ce que tu viendras mon maître ?! ».

Cette question résonne du plus profond de son cœur, de façon permanente durant tout notre entretien avec lui.

« Quand est-ce qu'il viendra déjà nous délivrer ?! ». Il implore et supplie sans répit avec une note de nostalgie, de languissamment et d'aspiration profonde, ses yeux pleins de larmes et sa voix étranglée par des sanglots retenus.

« Tes propos renforceront les gens »

‘והשתחוּ לך לאומים’ הוֹיָה פְּגוּרֵי וּבִי יוֹסֵף יִצְחָק עִם נְשִׂיא בְרִית זְאֵק שִׂידָאָק

lui dit son fils sur un ton convainquant, et seulement après ces paroles d’encouragement, le Rav accepte de répondre à nos questions, convaincu qu’ainsi il va œuvrer pour le bien du Judaïsme. Rien ne peut l’empêcher d’agir quand il s’agit d’œuvrer dans ce sens, pour le bien du judaïsme.

« Et ses débuts furent difficiles »

* *Quand êtes-vous arrivés en France ?*

- Depuis plus de 50 ans, nous sommes venus de Russie. A cette époque les réfugiés ont bénéficié d’une attitude de respect et d’entraide de la part des autorités gouvernementales françaises et c’est pourquoi la plupart des réfugiés transitaient par la France.

* *Dans quel état avez-vous trouvé le judaïsme lorsque vous êtes arrivés ?*

- Très mauvais.

La Rabbanite: ceux qui sont arrivés étaient des religieux, mais parmi ceux qui étaient déjà là il n’y avait pas beaucoup d’orthodoxes. Très peu. «C’était un vrai désert spirituel ici», ajoute le fils Rav Yosseph Itshak.

Ainsi se déroule une discussion intéressante. Rav Hillel parle brièvement, dévoile une chose et en cache deux. Lorsqu’on l’interroge sur lui-même, il fait semblant de n’avoir pas entendu. Tout le monde s’associe donc à la discussion qui devient commune à tous. Le fils Rav Y.Y. et la mère la Rabbanite distinguée, complètent le puzzle et reconstituent ensemble l’admirable mosaïque qui est dévoilée face à nos yeux ébahis.

* *Dans une telle situation comment avez-vous réussi à diriger une maison tellement hassidique ?*

- Rav Hillel entend la question, sourit, et répond : « et comment sommes nous restés juifs en Russie soviétique ? », et poursuit: lorsque j’étais un jeune garçon, raconte Rav Pevzner, j’étais orphelin de mon père, que la paix soit sur lui, Papa n’a pas eu le temps de m’éduquer, il est mort en Sibérie à un jeune âge. Ma mère, la paix sur elle, a tout fait pour que nous restions des juifs craignant D...

« C’était sur lui en tant que fils aîné que reposait la responsabilité d’éduquer les autres enfants », Rav Y.Y. explique la situation à laquelle était confronté son père dans sa jeunesse.

« Nou ! Papa ! Parles lui stp de la carte postale que ton père a écrit quelques jours avant sa mort » demande Rav Y.Y. à son père, en le suppliant : « Racontes stp aux

jeunes... »

Rav Hillel accepte et raconte : Papa a été exilé en Sibérie par les russes. Il a beaucoup souffert là-bas. Un jour nous est parvenue une carte postale de lui. Il y a écrit des lignes donnant la chaire de poule : « je sais que mes jours sont comptés. Je suis gravement malade et je vais bientôt mourir. Je doute fort d'avoir une sépulture juive, mais je suis serein et renonce à cela et je vais à la mort le cœur tranquille du moment que je sais que mes enfants et petits enfants

Il ne veut pas s'élargir là dessus. Ayant connu les menaces du KGB et n'ayant pas plié, rien ne lui semble une véritable difficulté à laquelle il convient de prêter attention.

La discussion sur les difficultés d'intégration en France glisse rapidement sur les actes d'héroïsme des juifs en Russie. Des histoires sur la diffusion de la Torah et sur la propagation de la Hassidoute sont déroulées, avec la participation active du grand frère (Y.Y.).

רב ותלמיד. הגר"ה פבוזנר אצל
כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

iront sur la voie de D'... ». Cette carte se trouve en notre possession jusqu'à ce jour.

* Vous avez rencontré des difficultés au début ici en France ?

- « Ce n'était pas facile » dit-il n'ajoutant rien.

Rav Hillel a étudié dans sa jeunesse dans la ville Russe nommé Veronich (actuellement en Ukraine), ville Russe typique dans lequel avait été érigée une yéchiva Tomhéi Tmimim Lubavitch clandestine. Ils y étudiaient avec une grande abnégation et don de soi. Le froid était terrifiant et la peur des

autorités était grande et pourtant ils continuaient à se cacher dans le grenier où ils pouvaient étudier sans être dérangés. L'existence de cette Yéchiva devait être gardée dans le plus grand secret à tel point que même les gens qui venaient prier ignoraient complètement l'existence de cette Yéchiva au grenier de la Synagogue.

Ainsi cela a duré quelque temps. « La Yéchiva est encore devant mes yeux » dit Rav Hillel, et il note particulièrement la personnalité de son oncle, Rabbi Saadia Libérov, une personnalité importante parmi les Hassidim Habad, qu'il a toujours devant ses yeux.

Ainsi cela a duré jusqu'au moment terriblement amer où tous ont été attrapés et emprisonnés. « moi je n'ai jamais été emprisonné » raconte Rav Hillel, « en fait je n'ai jamais séjourné dans une prison russe », s'étonne-t-il.

Comment cela s'est produit et comment a-t-il été sauvé ? Là aussi il raconte une histoire captivante :

Je dormais chez une famille, un jour les policiers ayant entendus parler d'une Yéchiva clandestine sont arrivés. Ils se sont approchés de la porte du Beth Hamidrach et ont commencé à frapper très fort pour qu'on leur ouvre la porte, les élèves ont cru que c'était moi qui arrivait très tôt le matin et ils ont répondu tout de suite : attends, attends! Nous allons te faire monter tout de suite... ! ils ont ouvert la porte et ont été tous exilés. Moi je n'étais pas présent à ce moment.

* Comment avez-vous réussi à vous sauver de Russie ?

- Nou ! Tu sais comment ?! Avec des faux papiers, en tant que réfugiés

Polonais. Nous étions contents de passer les frontières et de nous débarrasser de la Russie qui était un mauvais élément causant le mal.

* Et de là vous êtes arrivés directement ici ?

- Nous avons erré d'un endroit à l'autre. D'abord nous sommes restés un peu en Pologne. Nous avons mis de l'ordre dans nos papiers officiels.

- Parles-lui de la grande aide que tu as apporté aux juifs pour passer la frontière, demande Rav Y.Y. à son père. Moi, dit décemment Rav Hillel je n'ai rien fait. Rav Hillel est en fait un homme modeste comme Hillel. Il n'aime pas parler de lui. Il se dérobe de toute phrase qui pourrait contenir une louange sur lui-même. Par contre il préfère parler sur les autres. Ça a duré ainsi jusqu'à ce que son fils soit obligé de lui rappeler combien lui-même était impliqué, en fait l'instigateur de plusieurs actes d'héroïsme.

« Du côté russe agissait un juif du nom de Reb Léibel Motchkin, alors que mon père et d'autres agissaient de l'autre côté de la frontière, et ainsi

ils réussirent ensemble à faire sortir de nombreux juifs de cette terre de malheurs, raconte Rav Y.Y.

La discussion sur les débuts de la France orthodoxe entraîne une discussion intéressante sur le projet initié par le Rav Hillel de construire un grand et somptueux Mikvé près de la place connue de la République (dans les années 1960), Mikvé qui devait faire la gloire de toute communauté juive de par le monde. Il s'agit de la France d'autrefois, dans laquelle le peu de juifs qui y résidaient ne comprenaient pas la nécessité d'un Mikvé si grandiose.

Mon père, qu'il vive de nombreux jours heureux, raconte le fils, a voyagé il y a des dizaines d'années en Russie afin d'y établir des Mikvaot. « Une construction de Mikvaot de façon publique c'était ma plus grande vengeance contre eux » dit Rav Hillel sur un ton de satisfaction, « vraiment comme il est écrit : se venger des nations (qui ont causées du mal aux Juifs) ».

Des bidons de lait à la véritable puissance

Rav Hillel n'a pas érigé que des Mikvaot. A part les exemplaires réseaux éducatifs d'une renommée mondiale, il a également mis sur pied un grand réseau de Cachèrout accepté par tous les cercles de la communauté orthodoxe en Europe et même au-delà.

* Comment tout cela a commencé ?

- Il s'avère que tout a commencé par la volonté d'obtenir du lait strictement Cachère Holov Isroel (surveillé par un Juif). « ce n'était pas facile, on faisait tout en cachette et discrètement, avec beaucoup de difficultés. « au début c'était très dur » ajoute la Rabbanite, on avait à la maison des petits enfants, et le Rav voyageait au milieu de la nuit vers les étables pour surveiller la traite.

* Le premier lait Cachère à Paris a été fait par vous ?

- Non, je ne peux pas prendre le mérite d'avoir été le premier, car cela existait avant. Au début, cela se faisait pour des dizaines de familles seulement. Le lait était conservé dans des bouteilles minables qui tenaient difficilement quelques jours et était distribué directement aux consommateurs. Aujourd'hui, grâce à D... ça se vend dans tout le monde par dizaines de milliers de bouteilles.

* Qui surveille maintenant le lait ?

- J'ai un bon représentant, sourit Rav Hillel, en montrant son fidèle fils. Il y a deux ans je lui ai tout confié, précise-t-il. Comment est-il écrit dans la Torah ? « Parce que tu es mon fils,

tu travaillerais gratuitement ? » Je ne dis pas ça de façon interrogative mais avec un ton de satisfaction. En fait tu es mon fils ! C'est pourquoi et en fait tu me serviras bénévolement.

En mentionnant la cacherout, l'occasion est bonne pour Rav Y.Y. d'informer son père sur les rigoureuses règles de cacherout qui sont en cours dans les usines et de susciter chez lui un sourire de satisfaction. Cela ne fait pas longtemps, raconte-t-il à son père avec émotion, j'ai invité le Savant Rav Mordéhaï Rottenberg (Rav de la communauté orthodoxe de Paris) pour visiter l'usine et il était très émerveillé du fait que chez nous on est très scrupuleux d'avoir un surveillant à demeure pour surveiller la traite du lait cachère et non un surveillant de passage qui sort et qui rentre.

Rav Hillel écoute les paroles et réagit : « De nos jours, ceci n'est pas considéré comme une "Houmra" (mesure facultative), mais constitue une exigence absolue, car avec la technologie moderne, il est facile de tromper la vigilance du surveillant de cacherout.

Par conséquent, il est indispensable que le *Chomer* soit présent durant toute la durée de la traite ou de la fabrication.

Ainsi, à partir d'un nombre limité de lait distribué de porte à porte, l'infrastructure se développe pour devenir aujourd'hui une véritable puissance en matière de Cacherout.

De nombreux produits de Hercher du comité de rabbin Loubavitch, parmi

eux une « *Chehita* » (abattage rituel) très développé, faisant bénéficier des milliers de familles en France et en Europe.

Le nom du Gaon Rav Hillel Pevzner est pour les consommateurs la meilleure garantie pour un excellent niveau de Cacherout des produits. Ils ne s'attendent point à plus que cela.

Le Rabbanite raconte que pour des nombreuses propositions de productions de produits cacher, le Rav a préféré d'écarter, compte tenu de nombreuses mesures draconiennes en matière de cacherout, dont le Rav y accordait une importance capitale.

« Ajouter dans les deux domaines »

Nous sommes devant un phénomène étonnant. Comment a-t-on pu transformer la France à partir d'un désert spirituel à l'origine, pour devenir à ce jour un centre de judaïsme si développé ? Comment peut-on expliquer cette révolution ?

Le Rav nous répond : « Tout découle du grand principe enseigné dans la 'Hassidout, que rien ne peut empêcher l'avancement du judaïsme ! Vraiment rien au monde ne peut nous arrêter ! L'essentiel c'est de ne pas s'impressionner d'aucun obstacle ».

Rabi Hillel bien entendu parle peu ou pas sur la contribution essentielle de son œuvre pour transformer la France en un centre thoranique.

Rabi Hillel lui-même est une des grandes figures de ceux qui enseignent la Torah en France.

Au début, comme Roch Yechiva de la Yechiva 'Habad à Brunoy (Région Parisienne), durant des dizaines d'années et aussi comme un génie exceptionnel connaissant tous les méandres de la Torah et dont son autorité rabbinique est bien répandue en France et en Europe.

Dans sa jeunesse, encore comme jeune homme il est lui-même élève de cette Yechiva. Après son mariage, il lui a été proposé de revenir à la Yechiva

cette fois comme Roch Yechiva. Des années après, en 5713 (1953) lorsque le Rav Dvorkin, Rav 'Habad à Paris, a déménagé aux Etats Unis, le Rav Hillel a été intronisé comme son successeur, Rav des 'Hassidim 'Habad en France.

A cette occasion, il a reçu une lettre du Rabbi qui a appuyé cette nomination.

Après des dizaines d'années à la direction de la Yechiva, Rav Hillel a commencé à s'occuper dans le domaine de l'éducation.

La combinaison de ces deux missions, l'éducation juive et la direction de la Yechiva, sont devenus trop durs pour les diriger simultanément.

Le Rav Hillel a posé la question au Rabbi pour savoir lequel des deux domaines avait priorité sur l'autre. Mais le Rabbi n'a autorisé de relâcher l'activité dans aucun des deux domaines ; au contraire, il lui a signifié de **rajouter** dans les deux domaines !

Au début, de son implication en matière d'éducation juive, il s'agissait de la création d'une petite école offrant à un petit nombre d'élèves une éducation juive authentique ; école qui fut installée dans un petit logement du Marais (Quartier juif de Paris).

Actuellement, des dizaines d'années après, en contemplant les énormes constructions qui accueillent des milliers d'élèves Garçons et Filles, qui reçoivent une éducation juive authentique, nous avons vraiment du mal à croire que tout a commencé dans un petit logement avec une poignée d'élèves.

‘‘Quand est-ce que le Machia'h viendra ?’’

Tout en parlant sur la réussite exceptionnelle du réseau éducatif et de ses bons résultats, que d'une manière inattendue le Rav Hillel s'exclama avec une voix de cri étranglée « Quand Machia'h viendra ? »

« Machia'h ! Il aura encore beaucoup beaucoup de travail ! Car chaque juif attend avec beaucoup d'impatience sa venue. « Qu'il vienne déjà – Qu'il vienne déjà ... ».

Question : Qu'est-il conseillé de faire en particulier pour approcher la Guéoula (rédemption) ?

Réponse : « Asseyez de rapprocher encore et encore des juifs au service de D-ieu »

Question : Comment réussit-on à rapprocher des juifs pour l'instant loin de la pratique religieuse ?

Réponse : « Agir dans la sincérité en restant vrai et authentique »

Question : Quel est à vos yeux la définition de la vérité ? L'authenticité ?

Réponse : « Si nous revenons sur l'attitude héroïque des juifs en Russie communiste, nous comprendrons que c'est qui est une attitude sincère et vraie.

Je vais vous raconter une histoire qui va bien l'illustrer. L'histoire concerne mon père A''H qui est décédé en Sibérie à un âge très jeune.

Le Rav raconte ...

Mon père A''H, était Rav dans une synagogue 'Habad à Minsk (Belarusse). Les communistes qui voulaient fermer cette synagogue ont commencé à convaincre les membres de la communauté de quitter les lieux. Mon père, en voyant qu'encore un peu la synagogue risquait de fermer définitivement, est monté sur le pupitre en tenant à la main un grand bâton et en annonçant publiquement : « Le premier qui va quitter cette schoul pour la remettre à ces "Rechaïm" (méchants), je vais lui éclater sa tête avec ceci ! ».

Les représentants du pouvoir en voyant ceci l'ont arrêté sur le champ. Ensuite il a été reconnu par le tribunal comme un « contre révolutionnaire ». Il est resté en prison un an et demi avant d'être exilé en Sibérie où il a beaucoup souffert jusqu'à la fin de ses jours (il nous a quittés à l'âge de 48 ans).

« Cela s'appelle se conduire avec la vérité en précisant ouvertement : comme ça et pas autrement ! ».

Un sourire se dessine sur le visage du Rav Hilel au moment où il se rappelle de l'épisode suivante, elle aussi lié à l'emprisonnement de son père dans les prisons soviétiques :

« Lorsque mon père était en prison, j'ai été appelé une fois au commissariat de police où l'on m'a posé la question suivante : Pourquoi tu ne t'inscris pas comme membre du parti communiste ?, j'ai répondu : « Est-ce que quelqu'un me l'a proposé jusqu'à maintenant ? », c'est à quoi le policier a réagi avec une colère non dissimulée : « Cette pomme n'est pas tombée loin de l'arbre ! »

Question : Est-ce que au cours de vos fonctions vous avez eu besoin de prendre un bâton de bois et d'affirmer « Comme ça et pas autrement » ?

Réponse : Rav Hillel en écoutant la

question ni la confirme ni l'infirme.

J'ose imaginer que c'est n'était pas un morceau de bois dont il avait besoin dans de nombreux cas, pour défoncer des murailles bétonnées, mais plutôt des burins.

Rav Yossef Yts'hak par contre est prêt à le confirmer ouvertement en disant :

Je ne sais pas si ici on a besoin de bâton de bois, mais il est évident qu'en France si on n'est pas déterminé au point d'être en mesure d'affirmer « Comme ça et pas autrement ! » Il serait impossible de réaliser une éducation juive authentique comme nous le faisons. Ceci aussi est une manière de se tenir aux principes

« Comme ça et pas autrement » !

« Posez la question au Président Jacques Chirac », nous propose le Rav

Yossef Yts'hak Pevzner en ajoutant :

« M. Jacques Chirac est un grand fervent de mon père, il raconte souvent à ses amis que lorsque le Rav Hillel Pevzner lui demande quelque chose, **il ne peut refuser...** »

Les rapports entre le Rav âgé et la personnalité N° 1 de France est considérée depuis longtemps comme un phénomène et une énigme en France. Pas une fois on a vu les deux échanger amicalement et de voir comment le Président lui-même écoute très concentré et respectueux les paroles du Rav Hillel.

Pour le fils Rav Y.Y. Pevzner, la cause de ce lien particulier tient également à l'approche authentique de la vérité absolue chez son illustre père.

Là aussi ce qui a remporté l'amitié entre eux et le respect du Président à mon père, c'est cette attitude vraie et authentique ; il lui dira toujours en face franchement toute la vérité, sans aucune complaisance. Tout ce qui concerne les rapports du Président Chirac vers les Juifs en France et en Eretz Israël, il

lui dit les choses avec détermination et revendication.

Lorsque la France est victime de certaines humiliations ou défaite, mon père lui dit clairement « Ceci est à cause de tes rapports avec Israël .... ».

Lui qui vient d'un monde où règne des valeurs de diversions et de diplomatie, il apprécie et respecte cette approche de vérité d'une manière dévoilée.

Question : Il aime les Juifs ou pas ?

Réponse : « D'une manière claire : **Oui !** »

Question : Est-ce que le Président Chirac est suffisamment engagé pour combattre le phénomène antisémite en France ?

Réponse : « Je considère qu'il ne pas assez ». Combien d'antisémite sont emprisonnés à ce jour ?

Question : Pourquoi en ce qui concerne Israël il préfère toujours soutenir ses adversaires ?

Réponse : Il a beaucoup d'intérêts dans ce domaine.

Question : Comment a été créé le rapport entre vous et le Président Chirac ?

Réponse : « Je sais parler le Français.... » Répond le Rav d'une manière détournée

Question : Mais Beaucoup parle français, ?...

Réponse : « Au fait nous l'avons déjà connu depuis qu'il était Maire de Paris »

Question : Est-ce qu'il aide les

Institutions Juives ?

Réponse : Beaucoup, parfois d'une manière ouverte parfois d'une manière dévoilée.

« Continuer à construire »

Question : Quels thèmes doivent les Rabbanim abordé en priorités avec les

juifs de France ?

Réponses : « Tout faire pour rapprocher la venue de Machia'h, aussi également les Rabbanim dans leur communauté doivent constamment renforcer l'attente active à l'arrivée de Machia'h.

Question : Avec quelle méthode les Rabbanim doivent diriger leur communauté, avec détermination

comme « Beith Chamaï » ou d'une manière compréhensive comme « Beith Hillel »

Réponse : Comme Beith Hillel bien sûr, tout en rappelant que même Hillel n'a jamais fait aucune compromission dans le judaïsme. Il est absolument possible avec une approche de Beith Hillel sans bien abandonner dans la Torah.

